

Nr 131.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare statsunderstöd till Sävåns regleringsföretag; given Stockholms slott den 13 mars 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Sven Linders.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Linders anför:

Den 28 juni 1918 anvisade Kungl. Maj:t dels statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 59,870 kronor dels ock lån från odlingslånefonden med 119,760 kronor till ett företag, avseende reglering av Sävåån med tillflöden mellan Hjultorps och Hede kvarnfall för torrläggning av vattenskadade marker, tillhörande hemmanen Hjultorp i Kullings—Skövde socken, Algutstorp, Häggrunga, Bänatorp och Stenstorp i Algutstorps socken, Ormentorp, Lunden, Eklanda, Kärboröd, Tonestorp, Hede kvarn, Siene, Ljunghem, Tubbestorp, Storehagen och Vårgårda i Siene socken av Älvsborgs län. Tillika fastställde Kungl. Maj:t i enlighet med av lantbruksstyrelsen avgivet förslag arbetsplan för ifrågavarande företag. Den 5 maj 1922 beviljade Kungl. Maj:t till företaget ytterligare statsbidrag och lån med respektive

2,320 kronor och 4,660 kronor. Enligt kungörelserna den 27 juni 1919 (nr 464), den 22 juni 1920 (nr 565) och den 29 juni 1921 (nr 351) angående bestämmelser för tilläggsbidrag till med statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget understödda företag äga bidragstagarna därjämte att till företaget komma i åtnjutande av ett tilläggsbidrag av 14,250 kronor. Till företaget komma enligt hittills meddelade beslut och bestämmelser att utgå statsbidrag med sammanlagt 76,440 kronor och odlingslån med sammanlagt 124,420 kronor eller tillhoppa 200,860 kronor.

Enligt den fastställda arbetsplanen beräknades vid i vederbörlig ordning gjord uppskattning den genom vattenavledningsarbetet uppkommande värdeförhöjningen till 182,942 kronor 50 öre, under det att kostnaden för samma arbete beräknades till 191,956 kronor 36 öre.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse av den 3 oktober 1924 har *arbetsstyrelsen för ifrågavarande regleringsföretag* anfört, bland annat följande.

Företaget hade intill den 15 september 1924 kostat cirka 371,000 kronor. För arbetets fullbordande torde ytterligare behövas 15,000 kronor, varigenom verkliga kostnaden slutligen torde komma att stanna vid 386,000 kronor och sålunda överskrida den beräknade med cirka 194,000 kronor.

Orsaken till den väsentliga skillnaden mellan beräknade och verkliga kostnader grundade sig dels på att dyrtiden efter den 28 juni 1918, då kostnadsberäkningen fastställdes av Kungl. Maj:t, ytterligare i hög grad skärpts under åren 1919, 1920 och 1921, dels ock att jordmassorna, som under företagets gång bortschaktats, varit av helt annan och svårare beskaffenhet än vad i ritningar och kostnadsberäkningar angivits.

Vissa av delägarna i företaget ägde icke tillgångar att betala sina andelar i företaget även om de skulle drivas från gård och hem. Ett flertal finnes visserligen som med anlitan av alla resurser kunde gälda skuldbeloppen utan att behöva gå från gård och hem men som också samtidigt nödgades se sina genom livslångt träget arbete eller eljest vunna besparingar förintade utan utsikt till att återvinna desamma i den genom företaget erhållna, allt för dyrköpta jorden. Antalet intressenter, som utan svårigheter kunde gälda sina kostnadsandelar, inskränkte sig till ett fåtal.

Jordmänen å de i företaget intresserade gårdarna, av vilka ett flertal låge alldeles i utkanten av de s. k. Svältorna, vore i allmänhet karg och mager. Orsaken till att man inlätit sig på företaget hade varit önskemålet att till gårdarna vinna en del bättre jord. Besvikelsen och sorgen över företagets misslyckande vore också bland intressentkretsen lika stor som enhällig.

Arbetsstyrelsen har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte utöver redan beviljade anslag inklusive dyrtidsanslag och lån av statsmedel tilldela intressenterna ett ytterligare belopp av 185,190 kronor, motsvarande kostnaderna för företagets utförande, att i största möjliga utsträckning utgå i form av anslag utan återbetalningsskyldighet samt återstoden i form av lån ur odlingslånefonden.

Till följd av remiss har *länsstyrelsen i Älvsborgs län* den 21 november 1924 avgivit utlåtande i ärendet och därvid överlämnat infordrat yttrande från domänintendenten i länet.

Länsstyrelsen har i sitt utlåtande anfört, bland annat, följande.

Landshövdningen hade genom besök på platsen varit i tillfälle att konstatera såväl intrycket av ett påtagligt missförhållande mellan den utvunna jordförbättringen och omfattningen av de utförda arbetena som ock delägarnas djupa bekymmer över regleringsarbetets enorma kostnader. Länsstyrelsen hade därav funnit anledning anmoda sakkunnig person, domänintendenten i länet, att undersöka företaget och meddela yttrande över dess omfattning och orsakerna till dess ekonomiska misslyckande. Domänintendentens bifogade utlåtande, som i huvudsak bekräftade vad arbetsstyrelsen anfört, lämnade en klarläggande överblick över samtliga deltagares i regleringsföretaget ekonomiska mellanhavanden med företaget i fråga. Därav framginge, att atskilliga jordägare genom regleringsföretaget ådragits kostnader, som ej stode i rimligt förhållande vare sig till den vunna jordförbättringen eller värdet av deras egendomar. En aktningvärd strävan till utvinnande av odlingsbar mark och ett ihärdigt arbete finge för många till resultat förlust av hem och härd, därest ej staten komme till undsättning. Länsstyrelsen finge av sådan hänsyn för sin del förorda ett statligt ingripande i den omfattning och av den storlek, att det för vederbörande delägare bleve möjligt att kvarsitta på sina egendomar utan att ekonomiskt blottställas genom förräntning och amortering av i förhållande till det bedrivna jordbruket opropotionerligt stora skulder. Utom det sociala intresse, som staten torde hava anledning att lägga i dagen, lika väl vid bevarandet som vid tillkomsten av egna hem, funne länsstyrelsen därjämte ett statligt ingripande i de av sökandena anförda och av domänintendenten bekräftade förhållandena betingas av företagets tillkomst och utförande. Länsstyrelsen vore givetvis icke i tillfälle att bedöma, huruvida företaget blivit planlagt med tillbörlig omsikt, men det sakförhållandet kvarstode dock ovedersägligt, att staten lämnat sin medverkan och sitt understöd till påbörjande av ett företag, vars ekonomiska berättigande måste betraktas mer än tvivelaktigt även under förutsättning av riktigheten av gjorda beräkningar, vartill komme, att sagda beräkningar beträffande beskaffenheten av såväl den vunna, till odling avsedda jorden som de massor, vilka för strömfärens vidgning skolat undanskaffas, visat sig ej överensstämma med verkligheten.

Länsstyrelsen har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte ägna framställningen det särskilda beaktande, som omständigheterna i så hög grad påkallade.

Lantbruksstyrelsen har den 10 januari 1925 avgivit infortrat utlåtande i ärendet och därvid överlämnat ett av statens lantbruksingenjör i Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs läns norra del avgivet yttrande.

Lantbruksstyrelsen har i sitt utlåtande anfört bland annat följande.

Sedan det på grund av med kristidsförhållandena sammanhängande orsaker visat sig omöjligt att erhålla entreprenör för utförande av arbetet i dess helhet, träffade arbetsstyrelsen särskilda överenskommelser om utförande av skilda delar av företaget.

Arbetet, som påbörjades den 10 maj 1919 och därefter fortgått oavbrutet vid tjänlig väderlek, vore ännu icke slutfört, men beräknades i början av oktober 1924, att det under förutsättning av tjänlig väderlek skulle kunna avslutas 3 à 4 månader därefter.

Enligt räkenskaperna över företaget hade kostnaderna för detsamma intill den 15 september 1924 uppgått till 348,036 kronor 70 öre, i vilket belopp dock icke medräknats värdet av de utav intressenterna tillhanda-

hållna naturaprestationer såsom körslor, bränsle till mudderverket och virke till dammbyggnader, vilket värde av arbetsstyrelsen lågt beräknats till 23,000 kronor. Kostnaden för det arbete, som den 15 september 1924 återstode för företagets fullbordande, beräknades enligt ansökningshandlingen till omkring 15,000 kronor, och skulle kostnaden för företaget i dess helhet sålunda komma att uppgå till i runt tal 386,000 kronor, det vill säga omkring 194,000 kronor mera än som beräknats vid arbetsplanens fastställande.

Den genom vattenavledningsarbetet i fråga uppkommande värdeförhöjningen å marken vore beräknad till 182,942 kronor 50 öre, vadan, då vattenavledningskostnaden uppginge till omkring 386,000 kronor, företaget skulle medföra en förlust av i runt tal 203,000 kronor.

Det belopp utöver beviljade statsunderstöd, som erfordrades till kostnadernas gäldande, skulle komma att uppgå till 386,000 — 200,860 = 185,140 kronor. Av detta belopp hade genom en den 21 oktober 1921 verkställd utdebitering influtit 22,347 kronor 91 öre. Med frånräknande därav ävensom av det belopp å 3,500 kronor, som utgjorde Kullings härads väggkassas bidrag till landsvägsbron vid punkt 67 + 18, hade intressenterna sålunda att tillskjuta ytterligare 159,292 kronor 9 öre.

Enligt lantbruksstyrelsens förmenande förekomme i det av domänintendenten i länet avgivna utlåtande en del missvisande uppgifter och felaktigheter, vilka i vissa hänseenden framställde företaget i än sämre läge än det verkliga. Lantbruksstyrelsen finge i detta avseende hänvisa till ett av lantbruksingenjören C. B. Carlson i ärendet avgivet yttrande av den 18 december 1924. Av nämnda yttrande syntes bland annat framgå, att domänintendentens framställning i ämnet vore i väsentliga delar missvisande och ägnad att i viss mån giva en skev bild av de verkliga förhållandena. Den genom torrläggningen uppkommande båtnaden vore sålunda enligt lantbruksingenjörens mening, vartill även lantbruksstyrelsen ville ansluta sig, ingalunda för högt beräknad, enär det tillskott till kulturjord, som vunnes i de förut försumpade madmarkerna, vore för de särskilda fastigheterna synnerligen värdefullt, särskilt med hänsyn till att den i övrigt disponibla jorden till övervägande del bestode av mullfattig sand- och grusjord, och tillskottet i ny jord i regeln icke behövde medföra någon utökning av fastighetens driftkapital eller tillbyggnad av dess ekonomihus.

Vad beträffade den vid förslaget upprättande beräknade kostnaden för företaget hade lantbruksingenjören Carlson, som under de senaste åren såsom kontrollant följt arbetena i fråga, i sagda yttrande framhållit bland annat, att — under förutsättning att de i kostnadsförslaget av mars 1917 uppgivna schaktningsmassorna varit till arten och arbetssvårigheten sådana, som de i förslaget beskrivits — kostnaden för schaktningsarbetena syntes med vid sagda tid rådande arbets- och materialpriser någorlunda riktigt beräknad.

Beträffande den på grund av förrättningsmannens felbedömning av schaktningsmassornas art uppkomna merkostnaden utöver vad som vid arbetsplanens fastställande beräknats, hade Carlson med stöd av den i arbetsstyrelsens framställning intagna tablån, varemot skäl till erinran icke syntes finnas, beräknat densamma enligt de i syneförrättningskostnadsförslag angivna å-priserna till 36,100 kronor. För jämförelse med den vid planens fastställande beräknade kostnaden torde detta belopp böra ökas med omkring 20 procent till 43,300 kronor.

Denna i sig själv icke oväsentliga kostnadsökning överträffades emellertid betydligt av den merkostnad, som orsakats genom upprepade stegringar i arbetspriserna under de år, då den huvudsakliga delen av arbetet utfördes. Sålunda hade redan vid arbetets påbörjande år 1919 en avsevärd höjning ägt rum av de vid kostnadsförslagets upprättande två år tidigare tillämpade å-priserna, och sedermera hade arbetet till övervägande del pågått under de år, då arbets- och materialpriserna vore som högst. Enligt en av lantbruksingenjören Carlson häröver verkställd och vid hans förenämnda yttrande fogad kostnadsberäkning, som upprättats med hänsyn till de korrigerade jordartsbestämningarna och med tillämpning av under åren 1919—1924 gängse arbetspriser, utgjorde ifrågavarande merkostnad 172,680 kronor. Härvid finge framhållas, att detta belopp icke vore direkt jämförligt med den av arbetsstyrelsen angivna merkostnaden, 194,000 kronor, när i denna senare jämväl inräknats ränteutgifter m. m.

Med avseende å frågan, huruvida icke någon del av kostnadsökningen vore att härleda till bristande kontroll och ledning av arbetet eller olämpliga dispositioner för dess utförande, hade Carlson bland annat anfört, att någon beräkning överhuvud icke vore möjlig av den merkostnad, som kunde hava orsakats av nämnda förhållanden, ehuru det icke vore osannolikt, att någon besparing i kostnad hade kunnat ernås genom användning av enskopsverk i stället för paternosterverk för vissa delar av arbetet.

Av vad sålunda i ärendet anförts framginge, att företaget, som nu vore i det närmaste fullbordat, hade kommit att draga en kostnad, vilken med i runt tal 194,000 kronor överstege den vid planens fastställande beräknade, samt att flera av deltagarna icke ägde förmåga att gälda sina andelar i dessa kostnader utan att försättas i synnerliga svårigheter.

Det syntes under dessa omständigheter önskvärt, att delägarna bereddes all den hjälp, som möjligen kunde lämnas dem.

Då, enligt vad ovan nämnts, den slutliga kostnaden för företaget beräknats till 386,000 kronor, och sedan därifrån avräknats dels vad i odlingslån och statsbidrag beviliats eller 200,860 kronor, tilläggsbidrag å 14,250 kronor häri inberäknat, och dels ett enligt arbetsstyrelsens uppgift av intressenterna inbetalat belopp å 22,347 kronor 91 öre och ett av vederbörande vägkassa erlagt bidrag å 3,500 kronor, eller sammanlagt 226,707 kronor 91 öre, skulle det ytterligare belopp, som erfordrades för likvidering av kostnaden, uppgå till 159,292 kronor 9 öre eller i runt tal 159,290 kronor.

I sin framställning hade arbetsstyrelsen visserligen ifrågasatt att såsom ytterligare hjälp till företaget erhålla hela skillnaden mellan verkliga kostnaden för företaget och redan beviljade statsunderstöd, utan hänsyn till vad intressenterna och vägkassan inbetalat, under framhållande att genom en redan ifrågasatt omgradering av jorden en del markägare komme att få vidkännas än större kostnader än de nu beräknade. Vid denna synpunkt syntes emellertid avseende icke böra fästas, utan torde, därest det skulle finnas skäligt att bevilja ytterligare statsunderstöd till företaget, merkostnaden böra begränsas till ovannämnda belopp, 159,290 kronor.

Vidare torde med avseende på frågan om statsunderstöd till denna merkostnad åtskillnad böra göras för å ena sidan den del därav, som orsakats av förrättningsmannens felbedömning av schaktningsmassornas art, vilken del enligt vad ovan nämnts utgjorde 43,300 kronor, och å andra sidan återstoden av sagda merkostnad eller i runt tal 116,000 kronor, som syntes vara att direkt härleda till stegringen i arbetsprisen under arbetets utförande,

och som sålunda åtminstone delvis torde vara beroende på intressenter-
nas egna dispositioner i fråga om arbetets fortsättande och slutförande.

Beträffande understöd till den merkostnad, som icke förutsetts av veder-
börande förrättningsman, finge anföras, att ytterligare statsunderstöd hade
tidigare i liknande fall beviljats i form av såväl odlingslån som bidrag,
det senare dock endast därest vid arbetets utförande påträffats berg, som
icke varit upptaget i förslaget. En förutsättning för beviljande av ytter-
ligare statsunderstöd i nämnda fall hade jämväl varit, att de vid respek-
tive tidpunkter tillämpade villkoren beträffande förhållandet mellan kost-
nad och förbättringsvärde m. m. varit uppfyllda vid företaget i fråga.

I förevarande fall hade berg befunnits förekomma till endast obetydligt
större mängd, nämligen 50 m³, utöver vad i ursprungliga kostnadsförslaget
angivits, varför kostnadsökningen i denna del vore utan väsentlig bety-
delse. För övrigt vore nyssnämnda förutsättning för beviljande av ytter-
ligare statsunderstöd i detta fall icke för handen, i det att kostnaderna
kommit att genom den avsevärda fördyringen av arbetet betydligt över-
stiga den högsta gräns i förhållande till förbättringsvärdet, som hittills
tillämpats, eller 150 procent av förbättringsvärdet.

Med hänsyn till de ömmande omständigheter, som i särskilt hög grad
syntes föreligga med avseende på detta företag, funne sig lantbruksstyrel-
sen emellertid i vad avsåge ifrågavarande genom oriktig jordartsbedöm-
ning förorsakade merkostnad å 43,300 kronor böra förorda, att statsbidrag
måtte utgå till ifrågavarande merkostnad, trots att kostnaden så väsentligt
överstege förbättringsvärdet, ävensom att statsbidraget måtte beräknas i
förhållande till hela merkostnaden och sålunda även till den del, densamma
föranletts av andra omständigheter än opåräknad förekomst av berg.

Det bidrag från allmänna avdikningsanslaget, som här ifrågasatts, skulle
enligt nu gällande tillämpning av bestämmelserna för dylika statsbidrag
begränsas till en fjärdedel av ifrågavarande merkostnad, 43,300 kronor.
Med hänsyn till företagets ekonomiska nödläge syntes emellertid jämväl i
denna del avvikelse böra i sådan mån förordas, att bidraget finge beräknas
till en tredjedel av sagda merkostnad, varigenom överensstämmelse även
komme att ernås med den vid arbetsplanens fastställande använda beräk-
ningsgrunden för det till företaget då beviljade bidraget. Det ytterligare
bidrag, som i sådant fall kunde beviljas, komme sålunda att utgöra en
tredjedel av 43,300 kronor eller i runt tal 14,430 kronor.

I ett antal tidigare förekommande fall hade vid beviljandet efter år 1919
av ytterligare bidrag från allmänna avdikningsanslaget jämväl sådant till-
läggsbidrag, som omförmäldes i kungörelsen den 27 juni 1919 (nr 464) an-
gående bestämmelser för tilläggsbidrag till med statsbidrag från allmänna
avdikningsanslaget understödda företag, ansetts böra utgå, oavsett den i
nämnda kungörelse intagna bestämmelsen, att tilläggsbidraget endast av-
såge de företag, som före år 1919 erhållit bidrag från nämnda anslag. Lant-
bruksstyrelsen ville i detta avseende åberopa Kungl. Maj:ts beslut av den
5 maj 1922 angående bland annat ytterligare bidrag till torrlägningsföre-
taget Karum, Jordsläta m. fl. i Högsrums m. fl. socknar av Kalmar län. I
överensstämmelse härmed syntes jämväl i förevarande fall sådant tilläggs-
bidrag böra beräknas och därvid utgå med lika stor andel av det nu ifråga-
satta ytterligare bidraget å 14,430 kronor, som det förut i denna skrivelse
omnämnda tilläggsbidraget, 14,250 kronor, utgjorde av det till företaget
ursprungligen beviljade bidraget å 59,870 kronor eller 23,8 procent. Det
ytterligare tilläggsbidraget torde sålunda enligt denna beräkning kunna

utgöra 23,8 procent av 14,430 kronor eller i runt tal 3,430 kronor, varigenom det sammanlagda ytterligare bidraget från allmänna avdikningsanslaget till här ifrågavarande merkostnad komme att uppgå till 14,430 + 3,430 eller 17,860 kronor.

Vad beträffade det lån från odlingslänefonden, som i detta fall skulle kunna ifrågakomma, så bleve detsamma ytterst obetydligt, nämligen endast 289 kronor 25 öre eller i runt tal 280 kronor. Enligt bestämmelserna i kungörelsen den 9 oktober 1914 (nr 278) angående villkoren för lån från odlingslänefonden finge nämligen lånet icke överstiga 70 procent av det genom vattenavlednings- och avdikningsarbetet uppkommande jordförbättringsvärdet, och torde undantag från nämnda bestämmelse endast kunna medgivas av riksdagen. Lantbruksstyrelsen hade därför i detta sammanhang ansett sig böra helt frånsä från frågan om odlingslån till företaget, såvitt anginge den ifrågavarande merkostnaden.

Vad därefter beträffade den kostnadsökning å 116,000 kronor, som enligt vad ovan nämnts varit en direkt följd av stegring i arbetspriserna under arbetets utförande, torde ytterligare statsbidrag hittills icke hava i andra liknande fall beviljats till sådan merkostnad. Enligt vad i lantbruksstyrelsen förda diarier utvisade, hade visserligen ansökningar om sådant ytterligare bidrag under senare åren varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning, men därvid förklarats icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Däremot hade i ett flertal fall ytterligare odlingslån blivit beviljat till merkostnad av ifrågavarande art, under förutsättning att gällande villkor, avseende förhållandet mellan kostnad och förbättringsvärde, varit i varje särskilt fall uppfyllda, och med begränsning av lånet till 70 procent av förbättringsvärdet. Vid här ifrågavarande företag vore likväl nämnda förutsättning icke för handen, sedan kostnaderna genom den avsevärda arbetsfördyringen stigit till omkring 190 procent av värdeförhöjningen, varförutom det till företaget redan beviljade odlingslånet låge endast omkring 280 kronor under den nyssnämnda maximigränsen.

Då det emellertid torde vara uppenbart, att, även under förutsättning att ytterligare bidrag till ovan angivet belopp, 17,860 kronor, beviljades till företaget, intressenterna icke kunde undgå att bringas i ett ekonomiskt nödläge av delvis mycket allvarlig art, syntes i förevarande fall beträffande den av arbetsprisernas stegring orsakade merkostnaden undantag möjligen böra göras från ovannämnda, för erhållande av odlingslån och statsbidrag gällande villkor.

I sin föreliggande framställning hade arbetsstyrelsen uttalat, att intressenterna givetvis helst skulle önska, att statsunderstöd kunde beredas dem i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet till hela det belopp, som för företagets fullbordande erfordrades utöver redan beviljade statsunderstöd, men att, om detta icke läte sig göra, så stor del av beloppet som möjligt bleve beviljat såsom bidrag samt återstoden såsom lån ur odlingslänefonden.

Givetvis skulle den kraftigaste hjälpen lämnas företaget genom beviljande av statsbidrag till största möjliga belopp. Lantbruksstyrelsen hölle dock före att, därest ytterligare statsunderstöd nu kunde anses böra lämnas, detta borde så långt möjligt hellre utgå såsom lån än såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet. Det här ifrågavarande fallet torde nämligen icke vara ensamstående, utan ytterligare ett flertal andra, under dyrtiden utförda företag torde kunna påvisas hava hårt drabbats av arbetsprisernas höjning. Med hänsyn härtill kunde beviljande i mera avsevärd

omfattning av ytterligare statsbidrag befaras medföra konsekvenser för statens del, som syntes böra undvikas.

I arbetsstyrelsens framställning finnes emellertid intet nämnt rörande den säkerhet, som eventuellt kunde erbjudas för erhållande av ytterligare statslån utöver det författningsenligt högsta beloppet. I förevarande fall torde likväl kunna förutsättas, att annan säkerhet än den genom vattenavledningen påräknade jordförbättringen icke finnes att tillgå utan för närmande i väsentlig grad av eventuella inteckningshavares rätt.

Under förutsättning av vederbörligt medgivande till avvikelse i förevarande fall från den förut omnämnda begränsningen av lånet till 70 procent av förbättringsvärdet, syntes, vid ovan angivna förhållande beträffande den för lånet tillgängliga säkerheten, det sammanlagda lånebeloppet icke böra överstiga nämnda jordförbättringsvärde, som utgjorde 178,156 kronor 64 öre på de intressenters andel i företaget, till vilka de tidigare beviljade odlingslånen hade utgått. Då redan beviljade lån tillsammans utgjorde 124,420 kronor, skulle sålunda det särskilda lån, som nu kunde ifrågakomma till den av arbetsprisernas stegring orsakade merkostnaden, uppgå till 53,736 kronor 64 öre eller i runt tal 53,730 kronor, häri inräknat det ovan omnämnda lånebeloppet å 280 kronor, som enligt vad ovan nämnts ansetts kunna utgå till den genom oriktiga uppgifter om schaktningsmaskinernas art uppkomna kostnadsökningen.

Beträffande amortering av och ränta å ifrågavarande ytterligare lån torde enahanda villkor böra gälla, som i kungörelsen den 9 oktober 1914 (nr 278) angående villkoren för lån från odlingslånefonden finnes angivna. Möjligen torde dock med hänsyn till de i förevarande fall särskilt ömmande omständigheterna en något längre amorteringstid och räntefrihet kunna ifrågasättas för underlättande av företagets ekonomiska konsolidering.

Därest lån bleve beviljat till ovannämnda belopp, 53,730 kronor, skulle av ifrågavarande merkostnad å 116,000 kronor ytterligare återstå 62,270 kronor att av intressenterna gäldas. Med hänsyn till föreliggande omständigheter syntes kunna ifrågasättas, huruvida icke jämväl till någon del av sistnämnda belopp bidrag borde beviljas från allmänna avdikningsanslaget för lindrande av intressenternas genom företaget iråkade nödläge. Någon bestämd grund för beräkning av storleken av ett eventuellt sådant bidrag finnes givetvis icke, då nämligen det vid arbetsplanens fastställande beviljade bidraget uppgått till det vid samma tidpunkt högsta medgivna beloppet, som finge motsvara en tredjedel av vattenavledningskostnaden med begränsning uppåt till hälften av värdeförhöjningen genom vattenavledningen. Därvid tillämpades jämväl den allmänna bestämmelsen, att bidrag överhuvud icke beviljades, när vattenavledningskostnaden med mera än 50 procent överstege värdeförhöjningen. Under förutsättning att undantag från nämnda tillämpning gjordes för här ifrågavarande fall, skulle, då den å bidragstagarnas mark uppkommande värdeförhöjningen vid syneförrättningen uppskattats till 178,156 kronor 64 öre, bidragsbeloppet kunna utgöra högst hälften därav eller 89,078 kronor 32 öre. Med frånräknande av det redan beviljade bidraget å 62,190 kronor och det ovan beräknade ytterligare bidraget å 14,430 kronor eller tillsammans 76,620 kronor, skulle enligt denna beräkningsgrund det eventuella särskilda statsbidraget till den av arbetsprisernas stegring orsakade merkostnaden kunna utgöra $89,078:32 - 76,620 = 12,458$ kronor 32 öre.

I anslutning till vad ovan nämnts om tilläggsbidrag enligt kungörelsen den 27 juni 1919 (nr 464) skulle sådant tilläggsbidrag kunna utgå med 23,8 procent av jämväl detta särskilda bidrag å 12,458 kronor 32 öre, det vill säga med 2,965 kronor 8 öre. Sammanlagda bidraget till ifrågavarande del av merkostnaden komme sålunda att utgöra $12,458:32 + 2,965:08 = 15,423$ kronor 40 öre eller i runt tal 15,420 kronor.

De ytterligare statsunderstöd, som på detta sätt skulle kunna beviljas företaget, skulle sålunda, inberäknat tilläggsbidrag, uppgå till 33,280 kronor i bidrag från allmänna avdikningsanslaget, varav 17,860 kronor till den genom felbedömningen av jordarterna uppkomna merkostnaden och 15,420 kronor till den av arbetsprisernas stegring orsakade kostnadsökningen, samt till 53,730 kronor i lån från odlingslånefonden till sistnämnda kostnadsökning.

Lantbruksstyrelsen har hemställt, att Kungl. Maj:t med hänsyn till påvisad felbedömning av schaktningsmassornas art måtte till de intressenter i företaget, vilka tidigare sökt och erhållit statsunderstöd, bevilja ett ytterligare bidrag från allmänna avdikningsanslaget av 17,860 kronor.

För den händelse statsunderstöd kunde befinnas böra utgå till de av arbetsprisernas stegring förorsakade merkostnaden har lantbruksstyrelsen hemställt, att lån från odlingslånefonden och statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget måtte utgå med respektive 53,730 kronor och 15,420 kronor, varvid jämväl viss lindring beträffande räntefrihet och amorteringstid för lånet av lantbruksstyrelsen ifrågasatts.

Statskontoret har i den 21 februari 1925 avgivet utlåtande i ärendet anført följande.

Statskontoret finge till en början meddela, att av de för ifrågavarande företag beviljade lån från odlingslånefonden, tillhoppa 124,420 kronor, lyftats 115,000 kronor, vadan alltså inestode 9,420 kronor, och att av de till samma företag anvisade bidragen från allmänna avdikningsanslaget, tillhoppa 62,190 kronor, ännu inestode 2,190 kronor. Något tilläggsbidrag hade ännu ej blivit utbetalt.

Vad därefter anginge frågan om ytterligare understöd till ifrågavarande företag finge statskontoret tillstyrka, att Kungl. Maj:t måtte på de av lantbruksstyrelsen anförda skäl anvisa ytterligare bidrag från allmänna avdikningsanslaget med 14,430 kronor. Frågan om tilläggsbidrag å detta belopp torde böra avgöras i enlighet med föreskrifterna i kungörelsen den 27 juni 1919 (nr 404).

Det av lantbruksstyrelsen vidare väckta förslaget om framställning till riksdagen angående beviljande av ytterligare understöd i form av statsbidrag och lån från odlingslånefonden undandroge sig väsentligen statskontorets bedömande, varför statskontoret icke hade ansett sig böra göra något uttalande angående förslaget.

Beträffande slutligen lantbruksstyrelsens hemställan om lindring i villkoren för de till ifrågavarande företag beviljade lån från odlingslånefonden finge statskontoret framhålla, att ett dylikt medgivande skulle komma att förrycka amorteringsplanen för sagda lån och även i övrigt medföra mindre önskvärda konsekvenser, varför statskontoret såge sig förhindrat biträda sagda hemställan.

Departements-
chefen.

Till ifrågavarande företag har Kungl. Maj:t förut denna dag jämlikt gällande föreskrifter anvisat ytterligare statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 14,430 kronor. På sätt statskontoret framhållit bör frågan om tilläggsbidrag å detta belopp avgöras i enlighet med föreskrifterna i förenämnda kungörelse den 27 juni 1919. Med hänsyn till föreliggande omständigheter synes det mig emellertid nödvändigt, att ytterligare statsunderstöd beredes företaget. Jag anser mig dock ej kunna förorda sådant i vidare mån än vad lantbruksstyrelsen ifrågasatt eller 12,450 kronor i statsbidrag och 53,730 kronor i lån. Frågan om tilläggsbidrag å sistnämnda statsbidrag bör givetvis avgöras på enahanda sätt, som här ovan angivits.

Lantbruksstyrelsens hemställan om lindring i villkoren för de till ifrågavarande företag beviljade lån från odlingslånefonden kan jag på skäl, som av statskontoret anförts, ej biträda.

Med åberopande av vad jag anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att till Sæveåns regleringsföretag mellan Hjultorps och Hede kvarnfall må utan hinder av gällande bestämmelser anvisas ytterligare statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 12,450 kronor och ytterligare lån från odlingslånefonden med 53,730 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Flodman.